

EYÐ MATRAS BJÓÐAR SÆR SJÁLVARI AV

– EG ÚTSETI OG ÚTSTILLI MEG SJÁLVA NÓGV VIÐ BÆÐI AT SKRIVA OG SPÆLA LEIKIN EINSAMØLL. EG STÚRDI EITT SINDUR FYRI FRAMFØRSLUNI, TÍ HETTA ER SÁRBÆRT, SIGUR EYÐ MATRAS, SUM Í HESUM DØGUM SPÆLIR EINMANSLEIKIN Í MÍNUM HONDUM

SJÓNLEIKUR

Eyður Klakstein
eydur@sosialurin.fo

Anna er søgufrøðingur og býr í Danmark, men er nú heima í Føroyum og ansar mammu síni, sum er illa sjúk. Hon fær avloysarastarv á Fróðskaparsetrinum og fer at skriva ein fyrilestur um sambandið millum Asia og Føroya í 18. öld. Anna hevur altíð kent seg øðrvísi, og tá ið mamman doyri, finnur hon eitt bræv og eitt armband við grønar perlu, sum fanga hana. Anna fer at kanna, hvat hetta hevur at týða, og loynidómar úr fortíðini verða avdúkaðir.

Hetta er byrjanin til nýggja sjónleikin *Í Mínium Hondum*, sum Eyður Matras hevur skrivað og spælir í Spaniastovu í Klaksvík í hesum døgum.

Anna granskar á bókasavninum og lesur um Katrinu Joensdatter, konu Árant Úti á Bø í Svínøi, sum var dømd fyri hordóm, tí hon fekk tvíburar við Niclasi Normann, einum ungum manni av hollenska skipinum Westerbeek, sum fór á land í Suðuroy í 1742.

Sum leikur fer, verða vit drigin millum fortíð og nútíð, og so líðandi verða træðrinnir greiddir um upprunan hjá Onnu.

Leikurin lýsir eitt tíðarskeið í Føroya søgu, tá ið mong vóru fátæk, undirbrotlig og innitokin. Gjøgnum Onnu uppliva vit lívið hjá eini kvinnu fyri tríhundrað árum síðani, hennara stríð imóti órættvísi og tráanina eftir kærleika og nærleika. Lívið hjá Onnu verður sett í perspektiv, tá ið hon sjálf skal taka týðningarmiklar avgerðir um sitt lív.

Leikurin *Í Mínium Hondum* er

íspunnin søga, men byggir á veruligar hendingar og sagnir. Vit hoyra um seyðatjóvin Árant Úti á Bø í Svínøi, um manningina á hollenska skipinum Westerbeek, sum gisti í Føroyum veturin 1743/44 og um skalvalopini í Gerðum 1745 og 1765.

Spennandi søga

Sjónleikarin Eyður Matras hevur skrivað leikin, og hon kom á sporið av søguni, tá ið hon arbeiddi við einum øðrum leiki, *Sjóvevur*, fyri nøkrum árum síðani.

– Tá ið eg arbeiddi við *Sjóvevur*, sat eg á Bókasavninum í Klaksvík, og onkursvegna kom eitt pappír mær í hendi, har Freydis Poulsen hevði skrivað um skalvalopini í Klaksvík í 1745 og 1765. Tey havi eg ofta hoyrt um, men í skrivinum hjá Freydis læs eg fyri fyrstu um Katrinu Joensdóttir, sum doyri í tí fyrsta skalvalopinum saman við tvíburunum, sum hon hevði fingið saman við Niclasi Normann, sum var við skipinum Westerbeek, greiðir Eyður Matras frá.

– Eg helt, at tað kundi verið áhugavert at farið at kanna søguna um Katrinu nærri. Hvussu hennara lagna var, hvussu hon mundi hava tað, og hvat hon mundi hugsað, tá ið hon finnur út av, at hon er upp á vegin og veit, hvat hon so hevur í væntu. Eg hevði eina undarlaga fyristilling um, at menniskju fyri 300 árum síðani høvdu ikki tær kenslurnar, sum vit hava í dag, at tey vóru meira innistongd, men tað hevur verið spennandi at roynt at sett seg inn í teirra lív og teirra tankar.

Blanda fakta og fiktion

Leikurin ferðast kring nakrar søguligar hendingar og verulig fólk, men søgan

verður bundin saman av fiktion og drama.

– Tað hevur verið stórt arbeiði at granska søguna. Tað, sum er spennandi við hesum, er, at nóg av hesum er fakta. Men so er eisini fiktionin í leikinum, sum tvinnar søguna saman. Í dag havi eg eitt sindur ilt við at skilja ímillum, hvat er satt og hvat er fiktion í hesari søguni. Eg blívi eitt sindur yvirraskað av, at eg tosi við hvørt, sum um Anna er ein veruligur persónur, so kanska hongur søgan væl saman, sigur Eyður Matras.

Hon hevur drúgvur royndur sum sjónleikari, men hon hevur eisini áður roynt at skriva leik.

– Eg eri eisini journalistur, so tað at skriva, er ikki so langt frá mær. Hetta er í grundini eitt sindur tilvildarligt, at eg havi skrivað henda leikin sjálf. Søgan um Katrinu Joensdóttir var dragandi, eg helt, at hon mátti skrivast, og tað var einginuttan eg at skriva hana, so tað gjørdi eg bara, sigur hon.

– Tá ið vit tosa um føroyska søgu og menniskju í søguni, so eru tað ofta menninar, tað verður fokuserað uppá. Men vit vita eisini, at tað hava verið nógvar kvinnulagnur, og tað hevur verið áhugavert at kanna, hvussu lagnurnar hjá kvinnuni hava utviklað seg. Hvussu vóru tankarnir og kenslurnar hjá kvinnunum fyri 300 árum síðani.

Krevjandi framfærsla

Í Mínium Hondum er einmansleikur, har Eyður Matras er einsamøll á pallinum við avmarkaðari pallseting í tveir tímar.

– Tað er ikki bara sum at siga, at spæla ein leik av hesum slagnum, sum eg enntá sjálf havi skrivað. Tað er trupult at skriva ein tekst til sín sjálf-

an, sum tú seinni skal læra uttanat og spæla. Eg havi jú sitið leingi við tekstinum og roynt at broytt hann fyri at fáa hann at sita. Men tað hevur verið ein stór avbjóðing og eitt stórt arbeiði so at taka tekstin til mín og spæla hann aftur sum leik, sigur Eyður Matras.

– Eg havi ikki valt mær lættast uppgávuna, og eg rokni ikki við, at einhvør hevði farið í holt við hetta. Eg útseti og útstilli meg sjálva nóg við bæði at skriva og spæla leikin einsamøll. Eg stúrdi eitt sindur fyri framfærsluni, tí hetta er sárðbært. Eg stilli meg sjálva fram og spæli einsamøll ein leik, sum varðar tveir tímar við einum steðgi. Tibetur hevur móttøkan verið góð, eg veit ikki, hvussu stuttligt tað hevði verið, um leikurin bleiv sáplaður niður, sigur hon.

Eyður Matras hevur verið í sjáldsomu støðuni, at hon hevur skrivað leiklutirnar, sum hon sjálf skal spæla, og tað er rættiliga óvanligt hjá sjónleikarum.

– Eg var til ræddarvenjing, tí eg skal syngja í leikinum, og so sigi eg við konuna, sum undirvísti mær, at eg skilti ikki, hví eg skuldi syngja, tí eg havi ongantíð hildið meg dugað serliga væl at syngja. So sigur hon við meg »jamen, tú hevur sjálf skrivað hetta«. Og tað passar sjálfandi. Ótilvitað havi eg kanska givið mær nakrar avbjóðingar, sum eg kundi hugsað mær at tikið á meg sum sjónleikari. Eg bæði syngi, havi langar dramatiskar monologar og spæli okkurt meira skemtligt í hesum leikinum, sigur Eyður Matras.

Leikurin *Í Mínium Hondum* kann siggjast í Spaniastovu í Klaksvík fríggjakvøldið og leygarkvøldið kl. 19.00 og sunnudagin kl. 16.00.

